

Karolína BEJDÁKOVÁ: *Konstrukce identity v prostoru vesnice. Formy identifikace s žitým prostředím u mladých obyvatel jihoslovenské vesnice.* Praha: FHS UK 2016, 59 s.

Bakalářská práce Karolíny Bejdákové vzešla z projektu Terénní antropologická praxe a je jím tak do jisté míry determinována. Na jednu stranu, jak autorka sama na několika místech uvádí, jistým usnadněním vstupu do terénu a pohybu v něm, potažmo precizace výzkumného tématu, na stranu druhou ovšem i menší variabilitou možných výzkumných témat (studenti jsou vedeni, aby je vždy koncipovali tak, aby se témata navzájem nepřekrývala), potažmo vzdáleností terénu a tedy jeho obtížnější dostupností, jež významně ovlivňuje třeba i délku pobytu v terénu. A v neposlední řadě i jistou „poučeností“ informátorů, kteří si již ustavili určitý „prototyp“ výzkumníka a výzkumu samotného, z něhož je obtížné (pro výzkumníky i informátory) vybočit.

Domnívám se, že se všemi těmito aspekty se Karolína Bejdáková musela ve svém výzkumu vyrovnávat a že se všechny (spolu s faktorem času resp. jeho nedostatku) podílely na výsledném produktu, tj. předkládané bakalářské práci.

Původním záměrem bakalářské práce bylo sledovat procesy konstrukce lokální identity u mladých dospělých, kteří se po dětství a mládí stráveném na vesnici rozhodli do téhož místa situovat i svůj dospělý život (nebo kteří se nerozhodli z této vesnice natrvalo odejít) a kteří ale zároveň dosud nezaložili své vlastní (prokreační) rodiny. K tomuto cíli směřuje Úvod (s. 1) práce, její Teoretická východiska (s. 2-7), původní projekt výzkumu založený primárně na narativních rozhovorech, jak je reflektováno v kapitole Metodologie (7-18), a nakonec vlastně i Závěr (s. 55-57) textu. Ostatně tyto kapitoly považuji za nesmírně zdařilé až vzorové a takřka k nim nemám připomínky (tedy několik mám – viz dále). Ovšem v terénu se ukázalo, že narativy jsou nerealizovatelné (přinejmenším tak, jak byly původně koncipovány). Autorka tedy provedla úrok stranou a soustředila se na rozhovory polostrukturované v kombinaci se zúčastněným pozorováním, což je zcela legitimní. Tím se ovšem poněkud pozměnil původní koncept projektu a tuto proměnu už autorka dokázala do svého projektu promítnout jen zčásti. Výsledný text tedy deklaruje, že jeho cílem je „aktérská reflexe procesů identifikace s žitým prostředím“ (s. 9), a toto téma upřesňuje vcelku smysluplnými výzkumnými otázkami (tamtéž). Potud stále není textu celkem co vytknout. Autorka posouvá téma adekvátně realizovatelným metodologickým postupům, přičemž ctí principy týmové práce se všemi jejími důsledky i omezeními (viz výše).

Nejasnost nastává až momentě, kdy se autorka věnuje vlastnímu empirickému zpracování vytvořených dat. Tyto kapitoly, tedy Konceptualizace prostoru a jeho hranic (s. 19-44) a Sociální síť a vyjednávaný status (s. 44-54), totiž ukazují, že autorce se v terénu jako zajímavá a zároveň zkoumatelná vyjevila poněkud jiná témata, než kterými se původně chtěla zabývat. Domnívám se (a zčásti jsou to mé spekulace, ale zčásti také má zkušenost vedoucí předkládané bakalářské práce), že na této disproporci se podílely všechny faktory v úvodu tohoto posudku. V klasickém samostatném dlouhodobém etnografickém výzkumu by měla autorka prostor téma postupně utvářet a přetvářet, přizpůsobovat terénu, v němž by byla kontinuálně přítomná (či alespoň často přítomná) a s nímž by se musela sama, bez vnějších vlivů (myšleno bez zodpovědnosti k projektu Terénní antropologické praxe), průběžně vypořádávat. A nelze pominout ani výše zmíněný faktor času. Psát významnou část závěrečného textu v posledních dnech před odevzdáním podobu textu obvykle poznamená. Tím spíše, je-li jeho teoretické zázemí náročné a kontexty samotného výzkumného projektu takto vrstevnaté.

Vlastní empirické kapitoly bakalářské práce jsou tak ve výsledku nejvíce ze všeho jakousi topografií míst, které aktéři v rozhovorech s autorkou zmiňovali, potažmo občasně míst, která autorka sama při pobytu v terénu zakusila, ale už méně praktik, které se s nimi ve vztahu ke konstrukci lokální identity pojí, natož „forem vztahování se“ (s. 1) či „forem identifikace“ (název) či „procesů identifikace“ (výzkumný problém). Ani to by samo o sobě nebylo nutně špatně, problémem je, že tyto části práce poměrně málo komunikují s těmi ostatními. Jinými slovy, v teoretickém ukotvení velmi dobře vymezené koncepty identity, potažmo lokální identity a její konstruovanosti, stejně jako koncepty místa vs. prostoru, se v empirických kapitolách nevyskytují. Nevyskytují se zde ostatně ani příslušné pojmy, a pokud ano, tak v odlišném smyslu (třeba často skloňovaný „prostor“). Možná by textu pomohlo, kdyby autorka v metodologické části přiznala, že analýzu zpracovala primárně prostřednictvím tematického (deskriptivního) kódování a na interpretativní už se dostalo jen okrajově (ostatně způsob analýzy, stejně jako třeba forma transkripce, v metodologii reflektován není). Přičemž se způsobem analýzy souvisí to, že sami aktéři se z textu jaksi vytratili. To je při analýze prostřednictvím segmentace a kódování vcelku běžné, ale je otázkou, zda lze potom takto analyzovat a interpretovat „procesy identifikace“, natož podoby konstrukce lokální identity.

Ve výsledku si tak čtenář konceptualizace dat ve vztahu k teoriím musí spíše domýšlet. Ovšem domýšlet lze, což svědčí o tom, že autorce se podařilo téma jak pěkně teoreticky ukotvit, tak k němu konstruovat adekvátní data. A dobrala se i zajímavých a relevantních závěrů, třeba v souvislosti s konceptualizací domova (s. 44) nebo vyjednávání sociální statusu (s. 50 – zde je ovšem signifikantní, že ve chvíli, kde autorka konečně pustí ke slovu také své terénní poznámky /a text tím získá na dynamice/, vzápětí je sama tak trochu zpochybná. Jakoby její vlastní pozorování a jeho reflexe bylo méně validní než data z polostrukturovaného rozhovoru, čemuž ovšem, bohužel, odpovídá i termín „sběr“ dat namísto v současné antropologii smysluplnější „tvorby“).

Také formální stránka textu není bezchybná. Vedle občasných překlepů a pravopisných i stylistických pochybení postrádám v textu Obsah. Na okraj: poznámka pod čarou je vždy celá věta, tedy končí tečkou.

Závěrem. Domnívám se, že bakalářská práce (i studentka sama, jak ji znám) měla větší potenciál, než který ve výsledném textu předvedla. To mě mrzí, a ostatně i proto je můj posudek poměrně kritický. Na druhou stranu ovšem nelze popřít, že základní nároky na bakalářské práce předložený text splňuje, či přesněji: v některých pasážích je převyšuje (teorie a metody) a v některých (empirie, formální stránka) zůstává spíše průměrný. Proto bakalářskou práci Karolíny Bejdákové doporučuji k obhajobě a navrhuji ji hodnotit jako velmi dobrou.